

ТЪВАШ АДІЗЕНЕ

СЫРЪВА ВЪРЕНМЕЛЛИ КНЕГЕ.

БУКВАРЬ,

РЕЛИГИОЗНО-ПРАВСТВЕННЫЯ НАСТАВЛЕНІЯ, МОЛИТВЫ И
ИЗБРАННЫЯ МЪСТА ИЗЪ СВЯЩЕННАГО ПИСАНІЯ,

ПЪЛОЖЕННЫЯ НА ПАРЪЧИ ПИЗОВЫХЪ ЧУВАНІЙ, ИЛИ ЧУВАНІЙ АНАТРИ.

КАЗАНЬ.

ЛИТО- И ТИПОГРАФИЯ К. А. ТИЛЛЕ, НА ЧЕРНО-ОЗЕРСКОЙ УЛИЦЕ.

1872.

ТЪВАШ АДІЗЕНЕ

СЫРЪВА ВЪРЕНМЕЛЛИ КНЕГЕ.

БУКВАРЬ,

РЕЛИГИОЗНО-ПРАВСТВЕННЫЯ НАСТАВЛЕНІЯ, МОЛИТВЫ
И ИЗБРАННЫЯ МЪСТА ИЗЪ СВЯЩЕННАГО ПИСАНІЯ,

ИЗЛОЖЕННЫЯ НА НАРЪЧИИ НИЗОВЫХЪ ЧУВАШЪ, ИЛИ ЧУВАШЪ АНАТРИ.

КАЗАНЬ.

ЛИТО-И ТИПОГРАФІЯ К. А. ТИЛЛИ, НА ЧЕРНО-ОЗЕРСКОЙ УЛИЦѢ.

1872.

Отъ Совѣта Братства Св. Гурія печатать разрѣшается. 15 Ноября 1871 г.

Предсѣдатель Совѣта *Епископъ Викторинъ.*

Прежде чѣмъ пользоваться въ начальной чувашской школѣ этою книжкою какъ учебникомъ, покорнѣйше просимъ исправить въ ней слѣдующія болѣе или менѣе важныя ошибки, вкравшіяся по трудности набора на чувашскомъ языкѣ.

НАПЕЧАТАНО				ДОЛЖНО БЫТЬ			
На стран.	13,	строка	2	снизу	каидра	каидра	
>	>	14,	>	2	сверху	пулдрап	пулдрап.
>	>	14,	>	1	снизу	хуржангъ	куржангъ.
>	>	15,	>	5	>	сьски	сески.
>	>	15,	>	3	>	хулни	хулни.
>	>	16,	>	1	сверху	езе	езь.
>	>	16,	>	2	>	кру	кьру.
>	>	16,	>	4	>	сендре	сендье.
>	>	16,	>	9	снизу	сьрзи	серзи (воробей).
>	>	17,	>	6	>	хьлдък	хьлдък (мякина).
>	>	18,	>	1	сверху	пумай	пумай.
>	>	19,	>	8	снизу	зинде	зинди.
>	>	20,	>	2 и 3	сверху	зинде	зинди,
>	>	20,	>	3	>	сьмахсене сирмалла	сьмахсене пурнеде сирмалла.
>	>	20,	>	11	>	пьдъкси	пьдъкъс.
>	>	21,	>	6	снизу	сьве	сьве.
>	>	22,	>	4	сверху	сьрзи	серзи.
>	>	23,	>	1	снизу	пурнеде	пурнеде.
>	>	35,	>	8 и 9	сверху	пур узалдан да, тазат нире съ, . . . пур узалдан да	тазат нире, сь, пур узалдан да
>	>	4,	>	1	сверху	иранзношенія	иранзношенія.
>	>	6,	>	9	>	согласныхъ	согласныхъ.
>	>	6,	>	10	снизу	слѣдующимъ	слѣдующихъ.
>	>	8,	>	12	>	даревня	деревня.

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Предлагаемая книга, подъ названіемъ „Тъваш адизене сырва вьренмелли кнеге“, составлена на нарѣчій низовыхъ чувашъ, согласно Высочайше утвержденнымъ 26 Марта 1870 года правиламъ относительно первоначальнаго обученія инородцевъ, и предназначена къ употребленію въ чувашскихъ школахъ какъ учебное руководство для чувашскихъ дѣтей. Чувашскій языкъ раздѣляется на два главныхъ нарѣчій: анатри и виріаль, что значитъ порусски низовой и верховой; сами чуваши, смотря потому, на которомъ изъ этихъ нарѣчій говорятъ, въ отношеніи другъ друга называютъ себя анатри или виріаль. На нарѣчій низовомъ, или анатри, на которомъ написана наша книга, говорятъ чуваши, живущіе въ губерніяхъ: Симбирской, за исключеніемъ Курмышскаго уѣзда, Самарской, Уфимской, Оренбургской, а также чуваши Чистопольскаго, Спасскаго и Тетюшскаго уѣздовъ Казанской губерніи; на нарѣчій же верховомъ, или виріаль говорятъ чуваши Цивильскаго, Ядринскаго, Чебоксарскаго, Козмодемьянскаго уѣздовъ Казанской губерніи и Курмышскаго уѣзда Симбирской губерніи. Нужно сказать, что нарѣчіе чувашъ анатри отъ нарѣчій чувашъ виріаль раз-

нится, главнымъ образомъ, отѣнками произношенія, затѣмъ немногими словами и, наконецъ, отчасти нѣкоторыми глагольными формами и особенными оборотами; вообще же нарѣчіе низовыхъ чувашъ и нарѣчіе верховыхъ чувашъ между собой очень сходны, такъ что низовой и верховой чувашенинъ совершенно свободно могутъ понимать другъ друга, и замѣченное выше между двумя этими нарѣчіями различіе почти такое же, какое замѣчается между различными существующими говорами у русскаго народа. Но какъ бы мала ни была разница между нарѣчіями анатри и вириэль, по нашему мнѣнію, для первоначальнаго обученія въ школѣ необходимо составлять учебники на томъ и другомъ нарѣчій, что вполне будетъ согласно съ Высочайше утвержденными 26 Марта 1870 года правилами относительно первоначальнаго обученія инородцевъ — пользоваться живыми нарѣчіями инородцевъ какъ орудіемъ для распространенія христіанскаго просвѣщенія и обрусенія ихъ. Сознавая все это, мы и предприняли составленіе этой книги. Излишне говорить здѣсь о полезности и необходимости учебниковъ, изложенныхъ на разговорныхъ инородческихъ нарѣчіяхъ, — это уже признало и утвердило само правительство; но намъ необходимо только сказать нѣсколько словъ собственно о нашемъ предлагаемомъ учебникѣ, въ виду того, чтобы лица, призванные къ просвѣщенію темныхъ чувашъ, въ случаѣ, если найдутъ его полезнымъ въ дѣлѣ преподаванія, какъ учебное руководство, не затруднились пользоваться имъ на практикѣ въ своихъ школахъ. Книга наша напечатана русской азбукой, примѣненной къ нарѣчію чувашъ анатри сообразно особенно-

етямъ его звуковъ. Звуки въ нарѣччн чувашъ анатри по произношенію двухъ родовъ: одни толстые, или твердые, другіе тонкіе, или мягкіе. Каждому твердо-му звуку всегда соотвѣтствуетъ мягкій звукъ; это вполне справедливо какъ относительно гласныхъ, такъ и относительно согласныхъ; а у двухъ твердыхъ согласныхъ звуковъ даже по два мягкихъ имъ соотвѣтствующихъ звука. Всѣхъ твердыхъ звуковъ 21, изъ которыхъ 4 гласныхъ и 17 согласныхъ; мягкихъ звуковъ, соотвѣтствующихъ твердымъ, всего 23, изъ которыхъ 4 гласныхъ и 19 согласныхъ. Кромѣ того въ нарѣччн чувашъ анатри есть еще краткое *и* (*й*), которое, собственно, не составляетъ полного звука. Вотъ всѣ звуки, какіе есть въ нарѣччн чувашъ анатри. Такъ называемыхъ полугласныхъ *з* и *ь* въ чувашскомъ языкѣ нѣтъ; дѣло въ томъ, что чувашскій языкъ, имѣя всегда пару однородныхъ согласныхъ звуковъ, изъ которыхъ одинъ твердый, а другой мягкій, въ концѣ или въ серединѣ слова, тамъ, гдѣ твердость или мягкость произношенія согласной выражаются въ русскомъ языкѣ полугласными *з* и *ь*, можетъ прямо употребить, смотря по надобности, тотъ или другой звукъ, слѣдовательно и на письмѣ знакъ твердаго или мягкаго звука. Выше мы сказали, что всѣхъ звуковъ въ нарѣччн чувашъ анатри 45 (8 гласныхъ, 36 согласныхъ и *й*); если бы въ письмѣ изображать всѣ эти звуки особенными знаками, то такая азбука была бы слишкомъ избыточна буквами и для употребленія на практикѣ была бы весьма неудобна; поэтому мы нашу азбуку составили по слѣдующей системѣ. Принявъ за основные звуки одни твердые, которыхъ 21, мы ихъ

только изобразили особными знаками, мягкіе же звуки мы положили изображать теми же самыми знаками, какіе употребляли для обозначенія соответствующих имъ твердыхъ звуковъ, но съ отличительнымъ значкомъ; именно для обозначенія мягкости гласныхъ мы приняли надъ знакомъ твердаго гласнаго звука ставить двоеточіе, а для обозначенія мягкой согласной значокъ `и, наконецъ, для двухъ мягкихъ согласныхъ значокъ `и. Впрочемъ, въ видахъ большаго сближенія съ русской азбукой, при обозначеніи мягкихъ гласныхъ мы не придерживались этой системы, только одна мягкая гласная изображается у насъ знакомъ соответствующей ей твердой гласной съ двоеточіемъ наверху. Наша азбука состоитъ изъ слѣдующихъ знаковъ, или буквъ. Гласныя твердыя: а, ѡ, у, з, изъ которыхъ первыя три произносятся также какъ и порусски; послѣднюю же гласную з не нужно смѣшивать съ русскимъ з; знакомъ з мы обозначаемъ въ чувашскомъ языкѣ бѣглый, глухой гортанный звукъ, который вовсе не свойственъ настоящему живому русскому языку. Произношеніе бѣглой гласной з можно усвоить изъ слѣдующимъ примѣровъ: *зе* умъ, *нзр* ледъ, *нзру* теленокъ, *хырз* сосна; произношеніе этого звука походитъ нѣсколько на произношеніе русскихъ звуковъ а, ѡ, о, когда послѣдніе выговариваются скоро и бѣгло. Соответствующія четыремъ твердымъ гласнымъ а, ѡ, у, з мягкія е, и, ѳ, в; изъ нихъ е произносится какъ русское э, а и какъ русское и; ѳ произносится нѣсколько мягче чѣмъ у и совершенно также какъ французское и, напр. *тѳбе* бугоръ, *кѳме* повозка, *хѳме* заборъ, *куѳ*

озеро, *укме* падать; в мягкій бѣглый звукъ, соотвѣтствующій твердому *з*, и произносится нѣсколько мягче послѣдняго, напр. *ѣс дѣло*, *сѣр земля*, *сѣръ кольцо*, *сѣрьм* двадцать, *ѣне* корова, *кѣзьн* младшій. Напишемъ здѣсь всѣ гласныя вмѣстѣ, попарно:

а у ъ

е и ъ.

Согласныя твердыя: *б, в, г, Ѣ, д, ж, з, к, л, м, н, п, р, с, т, х, ш*. Всѣ эти согласныя, исключая *Ѣ*,*) есть въ русскомъ языкѣ и всѣ онѣ, опять исключая *Ѣ*, о произношеніи котораго скажемъ ниже, произносятся какъ и русскія согласныя; впрочемъ эти самыя буквы порусски произносятся двояко: иногда твердо, а иногда смягченно; твердо всегда передъ *а, у, ы, о* и предъ *з*, а мягко передъ *и, е, ю, я* и предъ *ѣ*; почувашки же эти согласныя сохраняютъ всегда одно твердое произношеніе; *Ѣ* произносится какъ русско *г* въ словахъ: Господь, господинь, господскій.

Соотвѣтствующія твердымъ согласнымъ мягкія согласныя *б, в, г, д, ж, з, к, л, м, н, ѣ, п, р, с, т, х, ш* всегда произносятся какъ русскія согласныя *б, в, г, д, ж, з, к, л, м, н, п, р, с, т, х, ш*, когда послѣднія стоятъ передъ гласными мягкими и предъ *ѣ*; буква же *Ѣ*, которую мы сейчасъ въ числѣ мягкихъ согласныхъ не поставили, произносится нѣсколько мягче чѣмъ *Ѣ*, напр. *ѣнерѣи* вчерашній, *пайанѣи* нынѣшній, *хайи* тотъ самый. Мягкія согласныя *д* и *т*,

*) Хотя звукъ, который изображенъ у насъ знакомъ *Ѣ*, есть тоже и въ русскомъ языкѣ, но онъ не изображается тамъ особымъ знакомъ.

которыхъ мы тоже не помѣстили выше, произносятся нѣсколько мягче чѣмъ *д* и *т* и нѣсколько тверже чѣмъ *д* и *т*, напр. *виде* конюшня, *пурде* всѣ, *кѣду* стадо, *сидь* довольно, *едем* человекъ, *акъде* снопъ; *туме* пуговица, *атте* отецъ, *пурт* изба, *туме* заплатить. Выпишемъ здѣсь всѣ согласныя вмѣстѣ и напишемъ для наглядности мягкія подѣ соответствующими имъ твердыми:

б, в, г, ъ, д, ж, з, к, л, м, н, п, р, с, т, х, ш.
 (* б, в, г, ъ, д, ж, з, к, л, м, н, п, р, с, т, х, ш.
 д, т.

Краткое *и* (*й*), имѣя тоже самое значеніе и произношеніе какъ и въ русскомъ языкѣ, кромѣ того въ чувашскомъ языкѣ, соединяясь со всѣми гласными, исключая *и*, образуетъ слѣдующіе двугласные слоги, или такъ называемыя йотированныя гласныя: *йа*, *йу*, *йг*, *йы*, *йе*, *йю*, *йь*, изъ которыхъ

йа = рус. *я*: *йал* даревня, *йат* имя, *суйа* ложка,

йу = рус. *ю*: *йур* снѣгъ, *йун* кровь, *йут* чужой.

йе = рус. *е*, когда послѣднее находится въ началѣ слова или послѣ гласной: *йепле* какъ, *мзрие* труба,

йежял зеленый, *йеррибе* тихо; а произношеніе остальныхъ двугласныхъ слоговъ, видное изъ самаго начертанія ихъ, можно усвоить изъ слѣдующихъ примѣровъ:

йз: *йга* родъ, *йгла* обычай, *йгмра* ветла.

йы: *йыдъ* собака, *йыгзр* тяжелый, *йыгос* дерево.

йь: *йьдън* лень, *йьдем* токъ, *ийь* долото.

йю: *йун* дешево, *йунль* годный, *йузь* горько.

Выпишемъ здѣсь двугласныя слоги:

йа йу йъ йы

йе йю йь „

Кромѣ того въ словахъ, взятыхъ съ русскаго языка встрѣчаются *о* и *ф*, которыя, собственно не свойственны нарѣчію чувашь анатри, напр. *фонар* или *фонаръ*, *Фрол*, *Свѣтой*, *Христос* и проч.

Выше мы передали азбуку, составленную нами на основаніи русской для нарѣчія чувашь анатри; добавимъ еще, что всѣ знаки, или буквы, введенныя нами въ примѣненную азбуку, произносятся всегда одинаково, и притомъ нѣтъ ни одной буквы, которая бы не произносилась.

Относительно системы первоначальнаго обученія грамотѣ по нашему учебнику надобно сказать, что нами принятъ звуковой способъ, сущность котораго въ настоящее время, полагаемъ, всѣмъ извѣстна, а потому говорить объ этомъ не будемъ, тѣмъ болѣе, что приемъ, который мы употребили для первоначальнаго обученія грамотѣ, виденъ изъ самыхъ примѣровъ.

Въ заключеніе считаемъ нужнымъ сказать, что мы желали придать нашему учебнику чисто религіозный характеръ, а потому при составленіи его мы пользовались только тѣми учебными руководствами, которыя болѣе всего соотвѣтствовали этой цѣли, именно: Букваремъ для крещеныхъ татаръ, Азбукой, составленной алтайской миссіей для алтайцевъ, и, отчасти, Азбукой архимандрита Викторина.

Ашшыйи, Ывълыйи, Сватоу Сывлъ-
жыйи йадъжый. Аминь.

Ей Туръ, сакна вьренме тыландарза
пулъш мана.

ура

у ур ра а

у р а

ура уру

съра

съ сърър ра

съ

ъс сас сар сър съръ саръ

пулъ

пу пул ул лъ

п л

пур пър пура пьру ала ула алъ лап пуп

пъръс урлъ пурлъ съпса аллъ паллъ ала

сулъ

ХЪМА

ХЪ ХЪМЪМЪ МА

Х М

ХУ ХУР ХУРА ХУЛА СУМ СУМА ХУМА УЛМА
МУЛ МАЛА УРАМ ПУСМА ХУНЛУ САЛАМ УЛЪМ
УРЪХ СУРЪХ ХАЛЪХ СЪМАХ ХЪМЛА ХАНХА
ХАЛЛАП

КУЖАК

КУ КУЖ УЖ ЖА ЖАК

К Ж

КУКУ КУКА КАС РАК КАЛА ЛАЖА ПУЖЪ
ЪЖЪ НАЖАЛУ АЖЪК ПЪЖАЛ МЪЖЪР КАМ
КУРАК КУРЪК АЛЪК АЕЛЪК КАРАС СЪНКА
МЪК МАМЪК КУРМА КЪРКА КЪМРЪК САПЪК
КАЖЪК

ТУЗАН

ТУ ТУЗ УЗЪ ЗАН АН

Т З Н УН

ТУ УТ ХУТ АНА МАНА ТН ПУЗА АЛЗА ТЗА
ТАР ТУП ТУРА ТЪН ТЪРНА ТУМА ТЪР СЪНЪ
АРМАН ТЪМАН САЗЪ СЪЗАР ТЪМ ТЪМАН
ТЪМАНА ТУРЪХ МАТУР ЛУТРА НАЗАР ПЪЗАРА

пузас пѣзас намъс ултѣ хурт тукмак
туль тѣла тутль кѣткѣ утмѣл пужѣт
ѣжѣтма хѣмѣт нухрат кун канкѣн сѣкман
аржѣн хѣна хурѣн хульн палан урнѣ
сѣран

ыран

ы ыр ра раш аш

ы ш

аш ѣш шѣн шѣл шѣна ырѣ тырѣ пыл
пыр ыран шур шурѣ шѣмѣ хырѣ ытла
ушкѣн кашкѣр шакла кукша нушмак
шѣржѣ мѣкшѣ канаш хушну тѣшман
куштан тѣриашка тымар ырлѣх ылтѣн

вадѣ

ва вад ад дѣ

в д

вара вут вѣрѣ вазан адѣ удѣ тудѣр
тада авдан вѣдѣр судѣ тудар надак
вырѣс вѣрлѣх ѣвѣс сывлѣш карда калда
кардаш кандѣр кандра карѣндѣк унда
кунда кѣвак тандѣш лав пѣдѣ пѣлдѣр

худър върман тьван тадък тьвар пьда
пулдран мьндър

сабъ

са саб аб бь

с б

кас кус нуе лас сара су уба арба шаба
шамба кабан саръ саран сук садан улбут
сул сула суна сарък сурт сырла сурла
абат сабън събан съра сын сыру суръм
сухръм сурък сылх съвар съмъл сълдър
тубък кубъс тубан хубах хыбар урба
ураба кьмба лубашка събада събала

садък кьбък

уга

у уг га

г

ага тага курга пуган тараган съга съгър
кугър кьгър вьгър кьвагал манга сърга
кьмага санга хуржангъ

сува

су суб уб ба

в

савал субал сувала субан нубѣт събан

хълва хурлъбан пѣвѣр тубълва савѣр

урбамах

мимѣр

ми мим им мѣ мѣр ѣр

м и ѣ р

ир ѣс ѣс сѣр сѣр сѣръ сѣръ си мимѣ

сирѣм ѣмѣр

к л т п х

кил къл кълъ кѣмѣл пир тѣп пѣльт тѣк

пильк пилльк сѣски тѣслѣ кирль кукль

сѣт сѣрѣм хир хѣр хирѣс касхи иккѣ

хуши выла сѣльк тѣѣа тиль выльх

тубе

тү түб үб бе е

ѹ Ѣ е

еѡъ езе кѹме хѹме ѹсѹме ѹкѹме тѹме кул
 тѹдеме кру кѹль ѹзѹр калек нульм нулме
 шире сѹс сѹс сѹме сѹре сѹре сѹреме сѹреме
 серем сире кизец миме кѡбер атте сендре
 мѡскер нѹрт сикме лесме

в н з д г в ш ж

виде кин мизе тѡгѡ пудене пурде кивѡ
 кѡве сенѡк ѡне ѡнер усламзѡ сѡрзи кѡзе
 кѡзен кѡзын нѡрза шѡрза шалза нѡзе
 кѡдѹ кѡдѹзѡ сѡлен вир ѡидѡ сѡдѡ кѡлде
 миндер нѡлдер нѡдѡм кнѡге тенѡгѡ нѡгѡ
 мѡгѡн едем нѡгѡ нѡвѡ нѡве нѡвер аниѡ
 ада нѡлѡш лѡбѡш кѡржѡ лежѡ нѡкѡмѡш
 вѡсѡмѡш ѡнерѡн мѡжѡн тѡслѡк нѡлѡн
 нѡге сѡзе сѡзен тенѡгѡл вѡлдрѡн сѡнзе
 хѡвел семзе тѡжекѡ

тагак

та таг аг гак

т

тавга ташкь тьбь тьмьр тьваш тьн
тьи терке катть тиргү тун тугун түймек
тьлба туста таржав таган тьбар тукмар

ада

а ад да

д

кадага мунда сурдык пьндь шьнгьрдь
мердеи шьрдьк пьдыккь иидьге игьрдь
түреде пьлдык улада арда иьрпидьк

хылдык

эи

уй

у уй уй

й

туй кай хый хыйма хайби хайдь мый
хайман бытма хыйра айбай кайри уйран

сайра мыйръ мыйрага урай нумай маймъл
вый

йа

йал йат йар йалан суйа йабала йага
йавма йанак йандъ йашка йараби пайан
мыйан найан туйа уйар йавлък хайар
хыйар

йу

йус йур йуръ йун йут йуба йуман йулма
йусман йуналут кайура

йъ

йъх йъла йъмра йъмъх йъмах йъва
йъмък туйън мыйъх лайъх кайък хыйър
йъран

йе

йейле йерме йейне мърйе йеррибе тийе
къйе йежъл

йю

йюн йюнь йюзь йюзет

ИЪ
ИЪДЪИ ИЪДЕМ ИИЪ ИИМЪ ИИИЪ ИИМЕ ИИВЕИ
ИИРЪ ИИРГЕ ИИЛМЕ ИИЛДЪР

ИИ
ИИДЪ ИИШ ИИЖЪ ИИВЪР ИИСНА ИИВЪС
ИИЖЪИМА ИИВЪРМА

О Ф
ФОНАРЪ ФРОЛЪ ФЕДОРЪ ФИЛИИ ВАРФОЛОМЕИ

Бидь пурнеде мьн бур тьваш тьлби
зинде сазъзеньн паллизене вулама да
сырма да вьрендьмьр; аг взене кунда пур-
неде пьр тьле пустарза сырьбьр да
кальбьр:

а, ө, у, ү, т, б, ы, и; йа, йе, йу, йү,
йь, йб, йы, йи; к, к, г, г, х, х, б, б, ш,
ш, ж, ж, с, с, з, з, т, т, д, д, т, д, ц,
ц, б, б, в, в, м, м; л, л, н, н, р, р, о, ф.

Сак ебир върензе пълнь сазъенъи пал-
 лизембелен мьн бур тьваш тълъи зин-
 де съмахсене сырмалла. Ку паллъзене
 пьдкъсь паллъзем тезе каласъь; сазъ-
 зенъи пьдкъсь паллъземрен пусне тада
 урѣх паллъзем пур; взене пызък паллъ-
 зем тезе каласъь. Хъш хъш сасъи пызък
 паллъне сырассъь пьдкъсь палли бегех,
 пызъкрах кна туза; хъш хъш сасъи
 тада пызък паллъне сырассъь пърдак
 урѣх търль, пьдкъси палли бек мар; аг
 кунда пур сазъенъи пьдкъсь паллъзем
 умьнде сырѣбър уйрѣм, уйрѣм пызък
 паллъне:

А а, Б б, Ъ ъ, В в, Ъ ъ, Г г, Г г,
 В в, Ъ ъ, Д д, Ъ ъ, Ъ ъ, Е е, Ж ж,
 Ж ж, З з, Ъ ъ, И и, Ъ ъ, К к, К к,
 Л л, Ъ ъ, М м, Ъ ъ, Н н, Ъ ъ, О о,
 П п, Ъ ъ, Р р, Ъ ъ, С с, Ъ ъ, Т т.

Т т, Т т, У у, Ў ў, Ф ф, Х х, Х х,
Ш ш, Ш ш, Ъ ъ, Ъ ъ, Ы ы.

Сасън пызък паллъне сырассъ сырма
пусланъ дух, тада Туръ йатне, сын
йатне, хула йатне, йал йатне, сьр йатне
шыв йатне, патшалъх йатне, — пурнеде
взене пызък паллъ тьрхъ сырассъ;
пъндъ хызынден де, тада сагън бек
паллъзем (? !) лартсасън да пызък
паллъ сырма кирлъ.

Тънде Туръ тытса тьрат. — Тъмбърбе
Тетъ Адъдан сылдъм йенде тьрассъ,
Хузанба Самар сулабай йенде тьрассъ. —
Пъва Съверен инзе мар. — Пърндък
Съве хъррьнде ларат, Кушкъ Кънна
хъррьнде. — Фролба Иван върмана кайрьс.
Ебир пурнаган патшалъх Россий йатлъ. —
Кам пирън патшалъба тытса тьрат? —
Пирън аслъ патша Александр Николае-
ВИТ.

Йыдъ вѣрет-Лажа кѣзет.-Бне мѣгѣрет.-Суръх
магѣрат.—Кужак мѣрлагат.—Кашкѣр ѱлет.—
Авдан авдат.—Тѣбъ кѣдѣклат.—Хур кагалат.—
Сѣрзи тикѣдѣдет.—Тѣгес йурлат.—Шаба магѣ-
рат.—Сѣлен шѣвѣрат.—

Вѣрендеген вѣрендет, вѣренеген вѣренет.—Сѣр
ѣслеген сува сувалат, тырѣ агат.—Усламзѣ сут
тѣват.—Кѣдузѣ кѣду кѣдет.—Пулзѣзѣ пулѣ ты-
дат.—Сѣвѣзѣ тумдир сѣлет.—Тимѣрзѣ тимѣр
йабала тѣват.—Легѣр сѣмар сѣнна тѣрледет.—
Хастарлѣ ада вѣренме кирлѣне вѣренет, ирдѣнеген
ада ирдѣнет.—Найан сѣн ѣс ѣслеме ургенет.—
Лажа турдат.—Хурт пыл тѣват.—Мулзас сѣксе
сѣрет.—Тѣгес вѣзет.—Тѣман шѣват.—Пулѣ
ижет.—Сѣлен авгаланат.—

Пурдѣба казасѣ, пылабала сѣура сѣсѣ.—Йѣнѣ
сѣлесѣ.—Хуржѣммибе сѣура сѣсѣ.—Суѣабусѣ
суваласѣ.—Сѣребе сѣресѣ.—Вѣлдаба пулѣ
тыдасѣ.—сѣурлаба вѣура сѣсѣ.—Сѣпѣнѣсѣбе тырѣ
сѣабасѣ.—Сѣаваба удѣ сѣула сѣсѣ.—Тураба турас-
сѣ.—Сѣзѣбе сѣгѣр казасѣ.—Сѣура сѣсѣбе алѣга
пидѣресѣ.—Кажѣкпа йашка сѣиесѣ.—Алѣба
ѣслесѣ, ураба сѣура сѣсѣ.—Кѣуспа кура сѣсѣ, хѣлѣба
илдесѣ.—Шѣлба кѣшласѣ.—Тѣлѣбе кала-
засѣ.

Тѣлана вѣзесѣ, укѣсана сѣвасѣ.—Хѣйѣтра
йухтарасѣ, шыва тѣгасѣ.—Утта сѣула сѣсѣ, сѣуе

казасъ. — Сибѣ авърласъ, пирѣ търдесъ. —
Тумдирѣ сълесъ, тългана сызасъ, — Ереѣ ъзес-
се, стгъра сийесъ. — Тырра вырасъ, суѣала
хырасъ. — Стеле видесъ, въръна сарасъ.

Ъмър пурън, ъмър върен. — Пър кун кайаштън
сидь кунлъх стгър ил. — Мъне шырън, ъна губън.
Ан алт сынжън шъдък, ху унда угън. — Туръ
каланни куза шъдърат. — Ху вѣйъ ситмелли
йывъза кас. — Ебир сук сърде гна аван десъ. —
Йеррибе кайън, инзерех пулън. — Мън агън,
савнах върън. — Ёнер кам суйръ, пайан ъна
ьненмъс. — Сънь туссем ту да ьльхизене ан
ман. — Пър ъс аван, игъ ъс тада авандарах. — Ыр-
ра върензен, узал шугаш пуза къмъ. — Сын аллибе
къвар пустарма пид аван. — Кивзен илни тӱлен-
нибе илемль. — Въренме тыдънни йузь, въренни
тутлъ.

Тъндене тунъ Туръ. Турра Хъне ебир ку-
раймаспър, Вѣл мьн туннъне кна куратпър. Ебир
куратпър сьре де, шыва да, пьльде де, хъвеле
де, уйъза да, сьлдързене де; сапла вара Туръ
мьн туннъне пьхса, Туръ пурне пьлетпър.

Турра ебир кураймаспър, — Вѣл пурнеде ебир
мьн туннъне курат, иадет пурнеде ебир мьн

каласънъне, пълет пурнеде ебир мьн шуфъш-
ланцъне.

Пурнеде мьн сьр зинде узет, пурнат,
Туръ тунъ пирьнъжън, пире телей курза ыръ
пуръимашкън. Курмашкън Туръ пирекуспанъ
илтмешкън хълъа, каласмашкън тълъе, ырра
вьреймешкън ъс.

Тада Туръ пире тун панъ: тун пур йабала-
ран, пур ырлѣхран пирьнъжън хаклѣрах тѣрат.
Тунзѣр ебир вылѣх пек пулѣттѣмѣр. Пирьн
тун ѣслъ: въл шуфъшлат, тѣнлат, пире ырѣба
узала пѣдерет.

Сырѣва вьрейме тыдънагана.

Ирѣне тѣвѣран тѣрзан урѣна тас сыр, алъ-
на, питне, кусна авандарах суда, таза алѣжъл-
либе шъл, сусне тура, пызѣклѣхна сых. Кѣбѣ-
не тѣрлет. Ундан вара сана тѣвѣран сыв тѣ-
ратнѣжън Турра кълду, сак куна, сыв пулза,
ырѣ ѣс туза прѣтерме Турѣран вѣй ыт.

Азу, анужън, взем сана пѣхса устернѣжън,
Турѣран сывлѣх ыт.

Тумдирне тирбейлъ тыт, ан сур; сурѣк сьр
пулзан ѣсле; шѣдѣк пулзан сапла; ху йабалана
ху тѣрлетме ан вѣдан,—въл хурлѣх ѣс мар.

Алѣна пурдѣ, сьзѣ тыда пуслазан, кирлъ
йабала тума тѣрш. Сын тунъ йабалана кур-

за савъмбек тума хътлан. Малдан надар тузан да аллу вьреize тьрь. Надарне тьва пьлзесьн аванне де тьвьн. Сын ъне ан хурла, хурлантьиден мухтанин аван.

Урама тухса выдаза суриттен кильнде ъс тума йурат.

Пьргаланза, вьргаланза ан суре, турь суре. Пувьнза тьраган сынзенден лайтх иртсе кай.

Азу, ану сук сьрде де ан ирдьн. Сьмьлба кайзан, тас таврьн.

Намьссьр сынзем хушшьнде ан тьр, взейьн узал сьмахне ан итле, взем банден тас кай. Взем бек тирбейзьр узал сьмафа ан вьреиз. Умбек сьрден тас тарза кай.

Ста пьнтъ, унда ан удала; удалазан; а сана сын шамми пуль.

Кнегене алтна илзен малдан шувьшла, мьн калат икен ку кневе мана тезе, ънлаза вулам халь те. Кнеже йулдашчала пьр втл. Ъслъ сынтьн сьмавь йепле тутль пулат, ьрть кнегеньн сьмавь де сацла пулат. Ъслъ сынбалам пьрле йалам тьраймастьн, кнегене ху бадтьида йалан тытса тьмалла.

Туръ кнегыден илзе сырнъ
дайхъ съмахсем.

Туръран хъранни пур йабалана пълме
пусланни пулат; савъмба вара калассъ: йабала-
зене пълес килзесън малдан Туръран хъра тессъ.

Ей, ывълтм, Туръран хъра. Туръ сыннън
къмъльне де, тжънди шувъшне де пурнеде пълзе
търат.

Туръ съмафне тънлаза, хъраза търаган
мухтавлъ.

Туръран хърър, патшана хизеплър.

Пур тунъба Турра аслълатма търъш, Ына
къл-дъвагана да ыръ ду.

Пулъхсене итлезе тър, Туръ лартмазър
пулх пулмаст, пур пулхсене де Туръ хур-
дарат.

Пулхсене хиръс тъваган сын, Туръ хуш-
нъне хиръс пырат.

Азу, анү пиллхне илес пулзан, съмахпалан
да, ьспелен де взене хизеплезе тър. Ашшь пил-
ленни адизенън килзуртне трекольдерет, амъжъ
ылъанни взенън пурнъсене тьн тъват. Къмълъ-
ба азъна мухта, анү санба йывър курнъне
ан ман; ху взенден суралнъне азънза тър: взем
сана суратнъне мьн туза тавърън?

Сандан азу, анү ырлх курза тьттър, савънза
тъмалла пултър.

Ади ашшь, амъш съмахне кирек мьн ъсре де
тънлаза тьдър, тьна Туръ да пит йурадъ.

Ашшьне, амъшне хизеплезе тьраган сыннън
Турра къл-дунни де вьрълъ пулат.

Азъна вадълъ вьѳтра хизеплезе тьр, ъмьр
тьршьне де тьна ан гурендер.

Ашшьне, амъшне узал съмах калагана вьлерме
тивьслъ.

Сиреьръ ъзе вьрентсе тьраган сынзеньн съмах-
не де итльр, взем хушнъне ан манър; взем сирьн
тунързене сыхлама тьрѳжассъ.

Вадъ сынна ан хурла, ху да вадъ пулън.

Ей, самрѳксем, вадъ сынзене пѳънза тьртьр.

Ей, ѡвълъм, узал сынзене ан йер, взембе
пърле узал ъс тума да ан шубъшла.

Узал ан ду, сана да узал тимь.

Ей, ѡвълъм, сылѳхран съленден тарнъ бек
тар.

Сылѳба кързесьн урѳх сылѳх ан ду, ѡлк
сылѳх туннъне Туръран казарма ѡйт.

Съваръндан нихсанда узал съмах ан духтьр.

Сизесьн де, ѡссесьн де, ѡстузан да Турра
тавдапъс калър, пур ѡабалажън да тавдапъс
калър.

Ей, ѡвълъм, тирлень вьѳтра ан хуйѳър,
Туръран ѡйт, Въл сана тьрдъ.

Туръ тундан тьнегене сывах.

Турра савнъ сыннън пур ѡс те ырра пырат.

Сынна кураймазан, Турра йурададъп тесе калазан суйа пулат.

Ебир пърбърьмьре савза пурънзан Туръ да пирън хутлѣхра пулъ.

Сынна саваган сын судъра сурет, адашмаст; сынна кураймазър пурнаган сын тѣттьмре тѣрат, тѣттьмре сурет.

Хъна узал туйнаган ъзе сынна да ан ду.

Хържън сынна йешле ырра тударашшън, сынжън да сав ыррах тѣвър.

Сын сире узал туннъне казарзан, сире де пьлт синди Азър казарь.

Хър сын сире узал туннънъ казармазан, сире де пьлт синди Азър казармь.

Тъшманързене де йурадър, сире кураймазър тѣраган сынзене де ыръ съмах калър, сире хуйѣ кърдегенземжън де Турра къл-дѣвър.

Ыръ къмъллѣ пулър, сирън пьлт синди Азър да ыръ къмъллѣ.

Сук сынзене параган сын Турра хъне сѣлашшън парат.

Аван сывлѣх мулдан ыръ.

Малдан Туръ патшалѣхне, Унън тѣрьслѣхне шырър.

Мън пайда сынна пур тьндери йабалана пу-старза, хъй тунне суватса?

Пурнеде, ебир ку сьрдемын туннъне, пуръмърдан пирден Христос ыйтмалли вѣтът пулъ.

Сави възътра таза сынзем Турръ патшалъ-
бънде хъвъл бек судълъса. Вземжън Туръ мьн
хадърлезе хунъ, тьна кусъта курман, хъла да
илтмен, въл сыннън шувъшне де къмен, — савън
духлъ лайтх пулъ леш сърде таза сынзене.

Съватоу сынзем каланъ угът.

Къл-дъвашшън бул; Турра савза тър, хъраза
тър.

Туръ ес тун взе гна мар, ху тжънди къмълъ-
ба мьн шувшлантне де пълзе търат. Въл са-
на сывлтъх парат, сана сыхлаза търат, суралнъ-
ранба вара мьн ырлтъх курни, въл пурде Туръ-
ран пулнъ. Сакна азънза Турра тавдаус ка-
ла, пур ьсре де Ъна парън, кирек мьн ьс ту-
ма да Уидан вѣй ьйт.

Туррън ьръ тиргуне Туръ хушни бек парън-
за пурън.

Патшана Туръ хунъ тезе хизеплезе тър, пур
законзене де парънза тър.

Пупсене де, азъна, аньне, пуслъхсене, лайтх
сынзене, взенън сьмаълъзене тьнлаза, хизепле-
зе тър.

Вадъ сынзене де ьръ ду, ху тандъшсембе де
къмълъ пул, пур сынзембе узъ пул.

Тус йышна гна мар, тьшманзене де, сана
курайман сыннзене де йурат, вземжън Турра
къл-ду.

Кирек хъш въбътра въй ситнибе сынна пулъш-
са тър, сынна пулъшсасын да ебъ сапла тума
суралнъ тезе хъна ву шуфъшла.

Ху тъшманзене де узал ан ду.

Сильлль сынзене де къмълъба ырлх туза
тързан съваплъ пулън.

Сана кам да пулин хурлазан ундан тар.

Езъ камба да пулин върссасын ундан казар
тезе ыйт.

Узал ьсрен гна мар, узал съмахран да сы-
хлан.

Ик тълвель ан пул, кирек камба да пьр бек
пул, пит съмахсъ ан бул, сагал калас.

Сандан аслъ сынзем каласнъ туне тьнлаза
тър, взенън съмаъне ан пус.

Хъвън калазасу килзен уйлаза, шуфъшлаза
калас.

Мьн пьлньне пурнеде ан кала, тивьслъне кна
кала.

Йунль пьлмезен, пулдъ, пулмаръ тезе ан кала;
апла калиттен сындан ыйтса пьлзе каласни
аван.

Илтнъ съмаъа пурнеде ан ьнен.

Мьн курнъ йабалана мана пулнтъ тезе ан
кала.

Въй сидес йабалана пурнеде ан ту, мьн кирлъ
ъзе кна ьсле.

Ъзе пурнеде шуфъшлаза пьлмезър ан табън,
тъвас килнъ ьсрен кайран мьн туфасъне асту;

лайхъ ъс пулзан, сул пулзан, сав ъзе ъслемезър
ан хъвар.

Шувъшланъ въѣтра пър шувъш гна пулдър.

Хъвѣн мѣн пур, савѣмба тудъ пул; сынѣн
мѣн пурне мана пулинтъ тезе ан кала.

Сынѣне ан вѣра, туртса ан ил; хъвѣн мѣн
ѣабала пур, нумай-и, саѣал-и, сак мана сидъ те.

Сана кирек мѣн кирлъ пулзан да ъслезе туп-
ма търъш.

Сындан илнъ ѣабалана лесе пар.

Паръп тезе азъннѣ ѣабалана пар.

Кирек хъзан да суйа ан кала.

Търель пул, търѣ^{изене х} пул, ху йулѣавлѣхна
прастник сыннизене хъвар.

Ъзе търъшсан Турра да йурѣхлъ, сана да
йурѣхлъ пулъ.

Ърен тарза вѣртсан, тире, узала йерѣн, Тур-
ра хирѣс сын пулнѣ.

Пърбър ъзе тѣдънасу килзесън, малдан вѣй
сидесъне, ситмесъне шувъшлаза пъл; вѣйѣ си-
дес пулзасън пула да тарѣнмазър ъсле.

Азап тивнъ въѣтра ан хуйбър.

Лайхъ въѣтра сѣклензе ан кала.

Мулу саѣал пулзан мѣн пурибе сидъ тезе Тур-
ра тавданус калаза тър.

Пуйан пулма ан кѣле, пуйанлѣх сынна мѣндър-
ландарат те, Турра мандарат, кѣмъла узалан-
дарат.

Търель сын узал йабаларан хърат те хуйгъра
за йрет.

Хъвн пулзан, ыйдагана пар.

Сук сынзене вѣй ситнибе пулъш.

Пама вѣй ситмезен пур едемземжн ырлѣх
кѣле.

Хъна ху пит ан сав, пит ан мухта.

Кирек кама да саваган пул; савзан да савъм-
бах унжн ху тунна, тѣруне хирьс ан ту.

Сана хирьс пулаганземжн сывлѣх ыт.

Сывлѣх ыйдагана да съмах кала.

Съмах ытсасн, кала.

Пълменньне вѣрент, хуйгъраган сынзеньн тѣри-
зене лѣшландар, лайѣх хизеп ту.

Кирек кама да вѣй ситнибе ырлѣх ту, лайѣх
сынзем де сана йурадъс, туссем де сана савъс,
тѣшманзем де сана узал тума вѣданъс.

Кирек хъзан да тѣрьс кала, суяа ан кала.

Саг ѳгъде тытса тѣрзан, лайѣх пулъ сана.

Сырѣва пълме Турѣ ѳландарат.

Ик таза сыннѣн, Кирилба Марийн, Варфоло-
мей йатлѣ ывѣль пулнѣ; вѣл сит сула ситсен,
ашшъзем ѣна панѣ сырѣва вѣренме. Вар-
фоломей пѣрте вѣренеймен; савъмба ашшъбе
амѣш пит хуйгърнѣ. Вѣрендеген де хънень ѣна,
ашшъзем де кунѣ кунѣбе кала кала хушнѣ ѣна

вѣренме, хѣй де вѣл пѣрде ѳргенмен, вѣреннь пур вѣйѣбе тѣрѣшса, сабах та вѣл сырѣва ѣнла-найман. Варфоломей пѣдѣксѣ дунѣх пѣлнь Турѣ пулѣшмазѣр нимѣн ѣс аван пулманньне. Пѣр тапхѣр Варфоломей пѣтѣнех сѳурень икен вѣр-манда хуйѣрза хѣй сырѣва ѣнланайманжѣн; савѣн дуне вѣл монаѣа курнѣ; вѣл монах тѣнѣ икен йѣвѣс айѣнде сѣхсѣхса. Ъслѣ ада тарѣннѣ да кѣтсе тѣнѣ вѣл кѣл—дуза пѣдеритѣен. Турѣ сынни сѣхсѣхса пѣдерзен, Варфоломей пѣнѣ да умбатне пуссапнѣ ѣна. „Мѣн кирѣл сана, адам?“ тезе ыйтнѣ монах. — „Еѣбѣ вѣренедѣп сырѣва, на-дар пѣледѣп, ѣнланаймастѣн вѣрендеген каланнѣ-не; еп савѣнжѣ пѣт хуйѣррадѣн, хам мѣн тѣваса пѣлместѣн, ыйдадѣн сандан, сѣватоу атте, кѣл-ду манжѣн Турра, Вѣл пулѣштѣртѣ мана, падѣртѣ мана ѣн, санѣн сѣватоу кѣллѣужѣн“. — Турѣ сынни кѣл-дунѣ, сѣватоу хресе пѣлленѣ де таза адана, каланѣ: „Ындѣ сана Турѣ парѣ сырѣва вѣренме ѣн,“ тѣнѣ.

Тѣнах Варфоломей савѣндан вара ѣлѣхи бегѣх таргасланза вѣренме тѣдѣннѣ да тазах кнеге вулама вѣреннѣ; вѣл йуратнѣ Туррѣн сѣватоу кнегизене вулама, ада вѣйѣзене де хѣварнѣ.

Мѣн ѳснѣземѣн савѣн дулѣ ытларах тѣдѣннѣ сѣватоу кнегезене вулама, вѣреннѣ взенден Турѣ-ран хѣрама да, Турра йуратма да, Турѣ хушнѣне де итлесе пурѣнма.

Варфоломей хый Сергей йатлъ монах пул-
 засън, Туръ уменде аслъ, йуръхлъ сын пулъ
 да нумай сына ыръ пуръсна пуръма да
 дунъзене сълма да вьрентъ; въл къл-дунъбе
 пур пирън патшалъх та азапран хъдългаланнъ.
 Вилзесън де Туръ унъи ѳтне сьрмелле мар
 тунъ, тълъмелле йабала тумалла тунъ; халь
 де въл пълът синде, тна астуза хизеплезе търаган-
 земжън, Туръ уменде тарънмазър къл—дъват.
 Сав преподобный тълъмелле йабала тъваган
 Сергийе Сентабрьн сиръм пилъкъмыш кунън-
 де, тада Ййульн пилъкъмыш кунънде астуза
 хизеплессъ; унъи сьрмезър търаган удъ выр-
 дат Троицки Лавръ тийеген монастырде, Му-
 скавран инзе мар.

Ей, преподобный Атте Сергей, къл—ду Тур-
 ра пирънжън, санън сватой кължън падъртъ
 Туръ пире де Хыйн сватой Сьруне пълмешкън,
 вьрентъртъ пире Хый хушньне итлезе тъ-
 машкън.

Ж Ъ Л Ъ З Е М.

Ашшыйн Ывълыйн, Сватой Сывълъжыйн
 йадъжън. Амин.

Ей Туръ, сырлах, ан брах мана сылъхлъ-
 скере.

Ей, Туръ Ывъль Туръзмъ Исусъ Христосъ, Санънъ тѣнъ таза Аннѹ де, пуръ Сватоу сынземъ де кълдунъжънъ сырлахъ пире. Аминъ.

Мухтавъ Сана, пирънъ Туръ, мухтавъ Сана.

Ей, сѹлди Патша, хибердендереген туръ Сывлъш, Езь пуръ тѣде де пурнадънъ, пурнеде пулдарадънъ, пуръ ырлѣхъ та Санданъ пулатъ, пурнѣсъ та Езь парадънъ, килзе вырнасъ пире, пуръ узалданъ да, тазатъ пире сѣл, къмѣлѣ Туръ, пирънъ тунзене.

Сватоу Туръ, Сватоу хѣватлѣ, Сватоу вильмъзър сырлахъ пире.

Ашшьне, Ывъльне, Сватоу Сывлъшне мухтав халь де, ѹльмъренъ де ьмърденъ ьмъре. Аминъ.

Ей сѹлди Аттемър, Санънъ Сватоу йадъ хизеплендър, Санънъ патшалѣкъ килдър, Санънъ ирьгъ сѣр сине де сѹлди бегехъ пулдър, пайанлѣхъ кирлѣ сѣгъра пар пире, ебир хамъра паръмлѣ пулнизене казарнѣ бек пирънъ паръмзене казар пире, сѣлѣва ан кѹрт пире, узалданъ да хѣдар пире.

Ей, сынна саваган Туръ, Санънъ къмѣлѣба тѣйѣранъ тързанъ, ебъ Сана пуссабадънъ, Ху хушни бекъ ьс тума тыдънадънъ; Санданъ пуссапса йидадънъ, пуръ вѣвѣтра да пуръ ьсре де пулш мана, тѣшманъ, шуйтанъ тѣвасъ узалданъ да хѣдар мана, Хѣвѣнъ ьмрѣнъ патшалѣхна да сѣлза кѹрт мана; Езь суратнѣ мана, пуръ ырлѣва да Езь парадънъ, Санъ зине ебъ шанза тѣрадънъ, Сана

мухтадъи халь де, йадан да, ьмьрден ьмьре.
Амин.

Ей Туръ, мана курайманзене, мана хурлаганзене, мана узал тъваганзене съл, сырлах взене, манжъи сылхлъскержъи ан пьдер взене.

Ей Туръ, манъи атте, аннезене (сагънда ху азъ, анъ йатне кала), пурнеде манъи тъванзене, пурнеде манбалан пьр йъхран суралнизене, тус йышсене де съл, сырлах взене, Хъвъи ку тьндери, — леш тьндери де ырлъба пар взене.

Ей Турра йурхлъ пулнъ Сватоу сын (унъи йадъ), Ес манъи туна пулъжаган тезе, ебъ Сана таргасланза пуссабадъи, — кьл-ду манжъи Турра.

Ей Туръ, сырлах пире, ебир Сан зине шанза тьратпър; ебир сылъба кьнньне астуза ан гурен пиръи зине, ьндъ халь де. Ху кьмьлъба хьрдензе тьшманзенден хьдар пире, Езъ пиръи Туръ, ебир пуръмър да Санъи алъндан пулнъ едеммузем, Санъи йатна тьize Сана пуссабатпър.

Ей Туръзъм, пурнеде еп пайанъи кун ьспе де, съмахна да, шуъшланнибе де сылъба кьнньне казар мана, Езъ сынзене саваган кьмьлль Туръ; ьръ тьйъ пар мана; сьвърза ьиртнъ дуне мана пур узалдан пъхса сьхлама Ху Ангелна йар; Езъ, Туръ, пиръи тунба ъде усрадъи, савъмба ебир мухтатпър Сана, Турра, Ашшьне

Бѣвѣне, Сватоу Сывѣшне халь де, йалан да,
ьмьрден ьмьре. Амин

Ей ырѣ Патшанѣн ырѣ Амѣжѣ, тѣн таза
мухтавлѣ Хьр, Турра суратнѣ Марийа, Ху
Бѣвѣлѣн пирѣн Туррѣн кѣмѣлне йар манѣн
сылѣхлѣ тун зине, Ху кѣл-дуннибе тѣрѣ сула
тѣрат мана, ебѣ де мана пурѣнма йулиѣ пурнѣ-
за сѣлѣхсѣр пртерзе Сан тѣрѣх, тѣн таза Тур-
ра суратнѣ Марийа, райа кѣмелле пулѣн.

Ей Турѣ, Хѣвѣн вилиѣ сынзеньн манѣн
аттебе анненѣн де (кунда взеньн йадѣзене калама
кирлѣ), тѣванзеньн де тунѣзене азѣн, пурнеде
взем ирѣклѣ, ирѣксѣр сѣлѣѣа кѣннѣне казар
взене, Ху патшалѣхна да кѣртсе ьмьр телейлѣ
пурнѣс курса пурѣнмалла ту взене.

Ей Христозѣн мана сыхлаза тѣраган Сватоу
Ангель, Езѣ манѣн тунба ѣтѣвѣе усраган, еп
пайан сѣлѣѣа кѣннѣне пурнеде казар мана,
тѣшман, шуйтан пур узальден де хѣдар мана,
ан гѣрендерем ебѣ Туррѣма нѣр сѣлѣхна да;
Езѣ манѣн, тивѣссѣр, сѣлѣхлѣ сынѣнн кѣл-
дуза мана тѣн Сватоу вис ипостаслѣ Туррѣн
кѣмѣлне йурѣхлѣ ду, манѣн Туррѣн Исусе
Христозѣн Амѣжнне де пур Сватоу сынзеньнне
де кѣмѣлне йурѣхлѣ ду. Амин.

Ей Турра суратнѣ Хьр, савѣн! Турѣ Санбала
тивлетлѣ Марийа! Пирѣн тунзене Сѣлагана

суратнѣжѣн, мухтавлѣ Езѣ пур хър-арѣмзенде де, Сандан Сурални де мухтавлѣ.

Ей Турѣ, Хѣвѣн едеммүзене сѣл, Хѣвѣн халѣхна ырѣ курмалла ду; хирѣс тѣраганзене сѣндермешкѣн пирѣн аслѣ патшана Алексѣандра Николаевита вѣй хѣват пар, Ху пурнаган килзуртна да Хѣвѣн хрес хѣвадѣбе усра.

Ей Турѣ, пуринде кузѣзем Сана ѣмтлензе пѣѣассѣ, Езѣ пурнеде кирѣлѣ вѣѣѣтра симѣс парадѣн, Езѣ Хѣвѣн кѣмѣлѣба ырѣлѣхлѣ аллѣна усса пур тѣрлѣѣе де тѣрандарадѣн.

Тавдапуѣ Сана, Христос, пирѣн Турѣ, Хѣвѣн сѣр зинди ырѣлѣхна пире тѣрандарнѣжѣн, пѣлѣтри патшалѣхна да кѣртмезѣр ан хѣвар пире.

Турѣ кнегизенден илзо сырнѣ сѣмахсем.

1. Пѣлмелле пулнѣ сын, тѣс тупнѣ сын телейлѣ пулат: тѣна тупса илии кѣмѣл тупса илинѣден аван, унѣн пайди ылтѣндан да ытларах; тѣс тупни жемтухран да хаклѣрах, хаклѣ тулзем де танлажаймассѣ унбалан.

Ей ывѣлѣм, сѣмрѣклах йурат вѣренме, езѣ вадѣлиттенех тѣс тубѣн вара. Турѣжѣн каласнѣне пурнеде хавас итле, тѣсна каланнѣне илмезѣр ан йар.

Тѣс тупнѣ сын пид аслѣ да, сабах та аслѣ мар вѣл Турѣран хѣраган сыннан: Турѣран хѣранни пурнѣден аслѣ.

2. Халъхсенън турризем нимънде тьмассь :
тън Туръ тьндене пулдарнъ.

Турра пълмен сынзем пуссабаган клеткиземь къ-
мълбе ылтън, сыналли тунъ йабалазем. Взеньн съ-
варь де пур, каласмассь; взеньн кузь де пур,
курмассь; взеньн хълъи де пур, илтмессь; взеньн
сьмзи де пур, шържа пълмессь; взеньн алли де
пур, нимънде тьва пълмессь; взеньн ури де пур,
утмассь; взем сазъ да памассь карлангибе.

Хъйбе пьрле йывъсран тунъ клеткене изе
сүреген де, сълайман турра съхсъбаган да
нимънде пълмессь.

3. Сапла калат Туръ: Ебъ, дет, пулдардъм
сьре де, сына да; Манън аллъзем сарълардъс
пльде, пур сълдързене де йепле сүреме кирльне
Еп къдартръм. Еп мари Туръ, Мандан, туръ
Туръран, уръх туръ сук, Сълаган да сук Мандан
пусне. Пур сьр възь-хърри де Мана пьвънзан
сьлтънъс. Ебъ Туръ, сук уръх туръ Мандан
пусне, тет.

4. Туръ аслъ, Ына мухтама тивьслъ, Унън
аслълъхне пълме хал сук.

Аслъ Унън хъвадь, ъсне де Унъние висмелле
мар. Въл съват мьн духлъ сълдъра, пурнеде
взене йат хурат. Въл пулдарат пьлтсене,
сьржън хадърлет сумър, тузем зинде де курък
устерет. Вылъба да, Ундан тьнзе ыйдаган съ-
ван тьпизене де взене кирль симъзе парат.

5. Хълъа Тунни йепле илтмъжи? кус Тунни йепле курмъжи?

Туррън кузь миллион тапхър хъвелден судърах, пур едемзем мьн Ёслениъне де, мьн тунниъне де курза тьрат, тепле вьртън пьданмалла сьрде де пьхса тьрат.

6. Ей Туръвъм, Езь мана видър курза пьлзе тьрадън. Еп ларзан да, тьрзан да, Ес пьлзе тьрадън. Езь айакранах пьхса пьлзе тьрадън манън шувъжа. Манън тьлде зине съмах килиттенех, Ес пьледън еп мьн каласа. Ста кайтъп еп Санън сьвлъжъндан, Санън сьнъндан да ста тарза хьдълтъп еп? Еп пьлде улъхсан да, Ес унда. Еп тамъга уксен де, Ес кунда. Тиньс хьррьне куссан да, унда да савъдъ мана Санън аллу, унда да Санън аллу тыдъ мана. Тьттъм хуплъ тезен де, сьр де судъ бек ман таврашра, тьттъм де Сандан хуплаймаст мана, сьр де судъ кун бегех, тьттъм де сабах судъ бегех.

7. Тузем суралиттенех, сьрбе сьт—сандалкъ тьслъниттенех ъмьрден ъмьрех Езь, Туръ, пулнъ. Пин сьл да Санън кус умьнде ънер иртсе кайнъ кун бегех, касхи хуравлъ бегех.

8. Пурде пьрънза кайрьс суддан, пурде узаландьс, ьръ тьваган да сук, пьри де сук.

Езь сылъа йуратман Туръ, узал Сан умьнда тьраймь.

Сын сынна нийенледе хъдараймь, нимьскербе де судън илеймь тна Туръран.

Кирль мар Мана илме санън кильнден пъру, санън сурдъндаи кадага: пур върманди тискер кайтъксем, пилетсе тузем зинде суреген вылъхсем де пурде Манън. Еп възъхсан да, ыйтмып Сандаи, каламып сана: сут—сандакъ та Манън, тна тулдараган да пурде Манън. Сийедъм—и Еп възгър ашне, ьзедъм—и Еп кадага йунне?

Хакль тьрат туна сълза илеси.

Кайьс тамъга тазамарризем, пурде Турра мананган халъхсем.

9. Туръ къмъллъ, ьръ, силенме де васкамаст, Въл пит къмъллъ. Туръ силлибе пьдъмбех пьдермест, Уиън силли ьмьре пулмаст. Хамър сылъхсемжън мьн духль кирльть пире, савън духль тавърмъст пире, ебир айъп тунни бек те тумаст пире.

10. Туръ тьндене йуратса Хъйън пър пьтен суралнъ Ывълие панъ, кирек кам да Тна ьнеген ан пьттьр тезе, ьмьр ьмьрех унжън пурнъс пудтьр тезе.

Сана, тън Турра, Ес йанъ Иисус Христоза да пьъгнагана савна ьмьрви пурнъс пуль.

11. Йурат Турра хъвън мьн бур тьрүбе, хъвън мьн бур тунъба, хъвън мьн бур възъба, ху мьн бур пьлибе.

Кам йурадат Мана, сав Манън съмаѡа сыхлат; кам Еп хушнъне сыхлат, сав Мана йурадат, тезе каланъ Туръ.

12. Ей ывъльм, ес сылъѡа кързен, ульмьрен ан ду тада савъмбек, ху малдан тунъ сылъхран да казарма Турра къл-ду. Сылъхран съленден тарнъ бек тар: езь умбатне пырзасън, въл сана съѡат.

Ебир сылъѡа кързесън, пирьнжън Аттемър умьнде худа кьреген Иисус Христос, Тази, пур. Въл пирьн сылъхсемжън де, пур тьнде сылъвъжън де судън илеген бек.

Ебир хамър мьн сылъх туннъне калаза къдартсасън, Въл, Хъй туръ, таза пулза, пирьн сылъхсене де казарь пире, пур узалдан да тазадь пире.

Иисус Христос Туръ Ывъльйън йунъ тазадат пире пур сылъхран да.

13. Хър мьне йурададър, савна сынна да тьвър.

Езь узал ан ду, сана да узал тимь.

Хъймана услазан су туѡат, съмзана съмързен йун туѡат, силь килзен вързъ туѡат.

14. Ебир хамър пьрбърмьре йуратсан, Туръ да пирьнбе пулат.

Хъй тьванне йурадаган сав судъра сурет; хъй тьванне курайман сын, сав тьтмьре тьрат, тьтмьре сурет.

Кам Турра йурададъи тет, хъй тъванне ку-
раймаст, сав суйеессъ.

15. Санъи тъшман възъ пулзан, тна сьгър
сидер, унъи вьес килзен, тна шыв ьстер.

Йурадър хъръи тъшманързене де, ырлхъ
твър хъра курайманзене де, шилър хъра ылъа-
наганзене де, хъра хурлаганземжъи де къд-
дъвр.

16. Туръжъи шуфъшлаза айънсьр азап тътви
Турра йуръхлъ пулат. Мъжъи сире мухтас, езир
хър айбържъи хъненъи тътсасъи? Езир ыръ
туза, азап курза тътсасъи, сав Турра йуръхлъ
пулат. Сапла азап курма сире хунъ. Христос
та азапланъ пиръжъи, пире де Въл суренъ
йърбе суреме кирлъ. Въл нимъи сылх та туман,
Унъи тълвибе йъбатни де пулман. Тнъ хурланъ
дух, Въл нигама да хурламан, азапланъ дух
нигама да хъратман, Въл туръ Турене тна панъ.

17. Ей ьвълъм, сук сын сандан симе ьйтсасъи,
тна азал тавърза ан йар, ан азапандар нужала-
наган сынъи кусне. Ан хурла възъ сьниъи
тунне, ан ьуйвѣрт сынна унъи ситменжъи. Ху
цитне сук сындан тавърза ан йар, мужа кураган-
дан да ху кусна тавърза ан йар, хъна ылъан-
малла да ан ду сынна, въл хъйи тунъи хуйишъи-
де сана ылъанзан, тна тунъ Туръ илдь въл
къл—дуннъне.

Тълъхсемжън пул ашъь вырѣнне, взенън амъшън убъшки вырѣнне, езь ху да пулън сӱлди Сут—сандакърийън ывъль, Въл сана ху анну савнинден ытларах савъ.

Хъвън вѣй ситсесън кама кирлъне ырѣ ту-мазър тавърза ан хъвар. Хъвън пулзасън, халь кай, тада кил, ыран парън тезе ан кала: сидес кун мьн изе килесе пълместън.

Хъвън нумай пулзан, пар ыйткалаганзене; хъвън нумай пулмазасън да, ан хъра ыйткалаганзене саџалдарах та нама.

Кълъмзе параган Турра кивзене парат: Туръ тӱль ъна ырѣ тунъжън. Кам ситмен ыбнинден хълѣине тигеген, въл хъй къшкърза йыбързан да ъна итлеген пулмъ.

Пар сынна кивзене, ъна кирлъ въѣтра, сындан илине де, въѣт ситсесън, тавърза пар. Калаза панъ сѣмаџа тытса тър, каланъ бегех тӱръ пул: савъмбек тързасън ес кирек хъзан да хъна мьн кирлъне тубън. Хъш хъш сынзем кивзен илиъ уксана тупнъ укса вырѣнне хурасъ де хъйзене пулъшнъ сынна хуйџа кӱрдесе. Сагъмбек сынзем, кивзен илиттен, параганън аллъне де туп тѣвассъ, унън уксийжън хъйзенън сасъне де йѣвашландарассъ. Кайалла нама въѣт ситсесън въѣда нумай иртерессъ, тӱлесъ ъна мъшкъл сѣмахсембелен, кътмешън въѣт саџал панъ десъ. Тӱлемелле пулзасън

да, суррыне андах изе пырассь де, савна да
 ривзене параган сынжъи тунъ укса выръи
 хурассь. Түлеме вѣи ситмезесъи унъи уксии
 суфаттарассь де пужазър вара ъна тѣшман тѣ-
 вассь; ъна ылѣанба, вѣрзѣба, хизеп выръи
 мѣшкѣлба түлессь вара. Савъндан вара нумай
 ыръ сынзем де сапла узал тунъжъи, ульмьрен
 тада пулѣшмассь вара, хамър мула аѣал су-
 вадас мар тезе.

18. Сынна пѣлессь вѣл пѣхъиѣне курза, ѣслѣ-
 не пѣлессь сѣнъ кѣдартнѣбе. Сынниъи тумдирь
 де, кулни де, унъи суренни де мѣн унъи ѣжъи-
 де пурне кѣдардассь.

19. Суйа суйни сѣмах сынжъи пит узал ѣс,
 суйа суйассь пѣлмен сынзем гва. Вѣръ лутте
 суйестерме вѣреннъ сындан; — игъш те андах ырѣ-
 не ыръ мар, игъш те тамага кърѣс.

20. Хизепле ху азъна сѣмахна да, ѣспе де,
 сапла вара сана тивдър вѣл пиллени. Ашшѣ
 пиллени вара адизенъи килсуртне трекльнде-
 рет, амѣжъ ылѣанни взенъи пѣдъм суртне пѣ-
 дерет. Пур тѣрѣбе хизепле азъна, ан ман аннѣ
 тиръне де. Асту езь ху взенден суралнѣне: мѣн
 духль взем санжъи тунъ, тѣвайѣна езь савъи
 духль вземжъи ху?

Ей адазем, азърба аньре пур ѣсре де итле-
 ген пулър: сав Турра йурѣхль пуль.

21. Туръ ашшыне адизенден асла хунъ, амъшне де ывъльзене судит тума хунъ. Кам ашшыне хизеплет, сав сапла вара Туръран казар-тарат хый сылъхне; кам хый амъшне де хизеплет, сав хаклъ ырлых пустараган сын бек пулат. Кам ашшыне сума съваган, сав хый адизембе де савънь, хый къл—дунъ кунда Туръ идъ ына. Ей ывъльм, ху азъна, въл вадълзасън, усраза тър, ан вуйбърт ына вилиттенех. Въл выйран тайълза шырдак тьсърланзасън да, ан бѣх сапла пулъньне, ан мъшкъллап ун зинден, хъвѣн вѣй пур дух. Кам ашшыне прахса хъвараган, сав Турра мъшкъллаганба пѣр бетех; амъшне прахса хъварагана Туръ да ыланат.

Кам хый ывъльне йурадаган, сав вара, кайран унжън савънза тѣмашкѣн, хуль айбнде тытса тѣрат ына.

Ей самрѣксем, аслизене пѣънза тѣрър.

22. Сире върендегензене пѣънза тѣрър, хирѣ те взене ан булър, взем сирѣ тунземжън йалан таргасланза тѣрассѣ.

Пур тунѣба Туръжън служит туза тѣр, ына къл—дуза тѣраганзене де хизеплезе тѣр.

Туръран хѣрър, патшана хизеплър.

Пур тун итледър тытса тѣраганзене, аслизене: Туръ тумазър асли тытса тѣраган пулмаст; хал пурде тытса тѣраган аслизем Туръранларнѣ.

Сацла бндь тытса тѣраган аслизене итлемен сын. Турѣран лартыне хирѣзет.

23. Ёске тыдѣинѣ тарѣ пуйаймь.

Ерехи де узал, ёски де узал: взене сыхланнѣ сын ёслѣ пулмаст.

Пит нумай ёскѣ ъзегензембе, пит тутлѣ сийегензембе ан вутшѣн: пит нумай ерех ёссе, пит тутлѣ абат сизе пурѣзан тас кѣльмзе тувѣн.

Кам кильнде пулат йѣргезѣр йѣру, вѣрѣѣ, хуйѣѣ кѣлѣх сук ёс синден тѣбележу, кам кусне йун хѣвень? — терке сумьнде лараган сынзеньн, теркене тѣщибех ъзегензеньн. Ёзѣ ерех савѣдѣбе теркене пит пѣхса тѣрзан, авзенден уйѣрѣлмазан саваба саваданѣ йывѣсран йага сарарах пулѣн.

Ан шыра кѣмѣлна тулдарма йалан ёскѣ ъзеген сѣрде, ёскѣ ъзеген сынзене де ан сынѣн; сацла тузасѣн, укса кивзене иле иле кѣльмзе тухса кайѣн, худасура да санѣн нимьнде пулмь.

24. Кам сѣре нумай тѣрмадаган, сав тѣранитѣн сѣгѣр сийет.

Найан сын сѣр зинде варланза вѣрдаган тулбек: кирек кам да кулѣ вѣл ънадардан.

Найан сын вѣгѣр пѣѣѣ бек: ѣна тѣрденнѣ сын, хѣй алѣне силлесе кайат.

Кѣткѣ батне кай, найан, вѣл ъсленнѣне пѣхта ёслѣ бул. Унѣн тѣриде сук, пѣхса тѣраган да сук, хужаган да сук, вѣл сабах та хѣне

сѣгър хадърлет, тырѣ вырнѣ вѣвѣтра хѣне си-
ме пустарза хурат. Тада нумай вырдѣна ес,
наян? Хѣзан тѣрѣн ес ху тѣвѣндан? Нумайах
сывраймѣн, нумайх тѣвѣлаза тѣраймѣн, ну-
майах вырдаймѣн, аллузене пѣр сѣре хурза:
йурлѣх хыдѣ йуналутна пынѣ бек пырѣ, суклѣх
пѣжалба хадърленнѣ вѣрѣ хурах нек хѣвѣрт,
систермезѣр киль.

25. Ырѣ арѣм кам тубѣ, унѣн хагѣ жемтух-
ран ытларах тѣрат; убѣшкѣйн тѣри тѣна шан-
зан азал йулмаст. Вѣл тѣлет убѣшкѣне ырѣ-
ба, узалба мар, пур хѣй пурнѣзѣнде. Вѣл сѣм-
ба йѣдѣн тупса хѣй алльбе ѣслет. Купса ка-
рабѣзем бек вѣл инзетрен тубат хѣне валли
сѣгѣр. Вѣл сѣрлѣ ир тѣрза сѣмѣ валессе па-
рат хѣй кильнде пурнаганзене, хѣй сѣмѣижѣн
ѣслеген хѣр — арѣмзене де кирлѣ ѣс парат. Хѣ-
не ана судѣн илес хилзесѣн, вѣл илет вара;
хѣй али ѣзѣ вѣйѣбе виноград йѣвѣсѣи илзе
лардат. Хыдѣ пилькне пусса сѣгат, аллизем де
унѣн вѣйлѣ. Вѣл, хѣй ѣзѣ хаклѣ тѣннѣне пѣл-
зе, сѣрле де сутта сѣндермест. Вѣл хѣй алльне
кѣнделе патне тѣзат, унѣн пурнизем де йѣге
тыдасѣ. Хѣй ѣвѣс тубанне узат вѣл сук сынжѣн
хѣй аллизене де тѣзат кѣльмзе йенне. Вѣл хѣй
кильжѣн шуѣвѣшлаза хѣлден де хѣрамаст, пуринѣн-
де унѣн кильнде пурнаганзенѣн икшер тумдир.
Вѣл хаклѣ пѣс туза хунѣ, хѣйжѣн де виссон-

дан, пурпурдан туза хадърленъ тумдир. Пидь, илемль унъи тумдирь; въл пусланаган куна савънза кьтсе илет. Съварьне въл узатъспа, семзе съмахсем кна унъи тълъи зинде, хастарлъ въл пьват хъй вильнде ъс туньне, съгъра да азал симест. Ирвье тързан адизем умбатне пырза йтбаланасъ, убъшки де тързасъи тна мухтат: „нумай, дет, ыръ аръм, езь пуринден взенден авандарах, тет.“ Пидь кузьбе илемли пулат улдавль, илемь нимьнде тьмаст: Туръран хъраган аръма мухтама тивьель.

26. Сынна каламалла мар илтнь съмах вилдър санбалан; ан хъра, въл сан ъжънда пулзан да, сана сурза йамь.

27. Сийетнь, ъзетнь, елле урхъ ъс тьватнь, пурде пулдър аслъ Туръ йадъжън.

28. Кам сиръи хушшърда узал тирбе азап-лань, сав къл—дудър; кам узъ, сав псаломсем йурладър; кам сиръи хушшърда сымар, сав йыгърдър тиргү пресвитерьзене, тна Туръ йадъжън су сьрзе, къл—дуттър взем унжъи: тьн тьнъи къли съль сымарне, Туръ тьрадъ тна, въл тунъ сылъва да казаръ тна.

Ей ывълъм, хъна тир тивзесъи, найан ан бул, къл-ду Турра, Въл сана тюрледь.

Турра саваганзене пурде ырра пырат.

29. Мъи пайда сынна, въл хъйжъи пьдъм тьнде тупса, хъй тунне пьсса?

Агъ, киль Едем-ывъль (Иисус Христос) Хъйби
 аслъ йадъбе, пур Сватой Ангелзем де Умбалан: уи
 дух. Въл Хъй аслъ йадъйби престоль сине ларзау,
 царь нурнеде хъйзем тунъ ьс търъх: йазар сурен-
 низем, клеткене пуссапса тъннизем, въръзем,
 укса илегензем, ьскъ ьзегензем, сьмахпа въръ-
 ганзем, въръ хурахсем де кьмьс Туръ патшалъх-
 не, ьмърден ьмър азапланмалли выръна, тьттьм
 тамъга кайъс взем, унда пуль ийру де, шьлне
 сырду да; унда хурт та вилмест, вут та сун-
 мест; савън дуне вара тазизем хъйзенъи Ашшь
 патшалъкънде хьвел бек судъ пуль те тытса
 търъс ьмърден ьмърех. Кус та курман, хьлѣа
 да илтмен, сынъи асне де нихъанда килмен,
 Туръ мьи хадърлезе хунъ иккенъ Хъне йурат-
 низем валли.

30. Ей манъи тун савнизем, тарър клеткене
 къл-дъвасран. Турра пълменнизем парне пани
 Тура пулмаст, шуйтанзене пулат. Ебъ сире
 шуйтанзембелен ьрле пуръндарашшьи мар.
 Шуйтан кургибе Туръ кургине ьр вьвътрах
 ьзеймър; ьрех вьвътра Туръ абадънде де, шуй-
 тан абадънде де, ьрех вьвътра игъжънде де
 пулаймър.

Саповетсем.

I. Ебъ санън Туръ, Мандан пусне сана урѣх туръ ан-пулдър.

II. Сулде пълт синде, айалда сърсинде, шыв-ра сър айнде де мьскер пур, — перне де взене тьс туза, взене бнензе ан-пурсап.

III. Туррън йатне кълъх вьътсър ан азън.

IV. Ерне кун (тьрьльнъ кун) кьль кунъ туман ман, удъ кун ьле де, туза хур сав вьът-ра хьвън мьн дур ьне, ситъмьш кун, перне кун (тьрьльнъ кун) ху Турружън пулдър.

V. Азъна, анньне хизенлезе тьр, хъна да аван пуль, ку сьрде ьмьр, вьръм пуль.

VI. Сынна ан вьлер.

VII. Йазара ан суре.

VIII. Ан вьрла.

IX. Сын сине суйа суйза ан кьтарт.

X. Ан сьхлан сын аръмне, тьсинь кил-съртне, анъне, арзын туръне, хьр-аръм туръне, вьърне, аажакне, анимьн вьльхне-тьрльхне, аннимьскерне де сынъне ан сьхлан, ку маан пулдър тезе ан шувъшла.

Сулдалъкра 365 кун. Сулба сул пьр пулмаст: вис сул иртсесън тваттъмъш сул 366 кунлъ пулат. Къзалъи 1872—мъш Исус Христос су-ралнънден иртнь сулда 366 кун; савъмба къзалъи сула ытлаши кунлъ (выръсла високосный) сул десъ; къзалъи бек 366 кунлъ сул каллех пуль (вис сулдан) 1876-мъш сулда. Килес сул пьлдърви сул бегех 365 кунлъ кна пуль. Сулдалъкра вун-ик уйъх: Январ, Феврал, Март, Апрель, Май, Ийун, Ийул, Август, Сентабър, Октабър, Нойабър, Декабър. Сулдалък Январдан пусланат. Уйъхсем пурде пьрех мар: Январън 31 кун; Февралън къзал ытлаши кунлъ сул 29 кун пуль; авал ытлаши кунзър сул Февралън 28 кун кна пулат. Мардън 31 кун, Апрельън 30 кун, Майън 31 кун, Ийунън 30 кун, Ийульн 31 кун, Августън 31 кун, Сентабърън 30 кун, Октабърън 31 кун, Нойабърън 30 кун, Декабърън 31 кун. Сулдалъкра тъват въът: сургун (сур), су, кьргун (кьр), хъл. Март, Апрель, Май сургунневи уйъхсем, Ийун, Ийул, Август сулави уйъхсем, Сентабър, Октабър, Нойабър кьргунневи уйъхсем, Декабър, Январ, Феврал хъллеви уйъхсем. Уйъхра тъват ерне; ернере сидь кун: тунди кун,—ку кундан ерне пусланат,—ытларни кун,—йун кун, кьзнерни кун, вилнь кун (сак куна хъш хъш тъвашсем йънъш каласъ ерне кун десе, сапла калама вилнь куна

кирль мар),--шъмат кун, ситъмыш кун вара
 тьрьльнь кун, тада тна ерне кун да дессь. Хъш
 хъш тъвашсем сак куна выртьзерни кун десе
 йтънъш калассь: сагла тьрьльнь куна выртьзерни
 кун десе калама сылъх. Виссьмыш куна ериере
 йун кун десе калассь Иисус Христого пирын
 сылъхсемжын азапцандарма къртнъжын; ериере
 пиллькмыш куна вилнь кун десе калассь хрес
 сумне каръндарза сапсасть Иисус Хр
 вилнъжын, ситъмыш куна ериере тьрьльнь кун
 десе калассь Иисус Христос пирын Турь тьрьлзе
 тьнъжън.

101	Сар бар	10	Вунга
132	Сар авдар няк	11	Вун-бар
200	Пк-сар	12	Вун-няк
300	Вис-сар	13	Вун-висга
400	Тават-сар	14	Вун-таватга
500	Пилльк-сар	15	Вун-пиллькга
600	Улт-сар	16	Вун-улта
700	Оят-сар	17	Вун-оятга

Пърре	1	Сиръм бър	21
Иккь	2	Въдър	30
Виссь	3	Хъръх	40
Тъваттъ	4	Аллъ	50
Пилльк	5	Утмьл	60
Ултъ	6	Ситмьл	70
Ситтъ	7	Сагър-вуннъ	80
Саккър	8	Тъгър-вуннъ	90
Тъххър	9	Сър	100
Вуннъ	10	Сър бър	101
Вум-бър	11	Сър въдър иккь	132
Вун-иккь	12	Ик-сър	200
Вун-виссь	13	Вис-сър	300
Вун-дъваттъ	14	Тъват-сър	400
Вун-билльк	15	Пилльк-сър	500
Вун-ултъ	16	Улт-сър	600
Вун-зиттъ	17	Сит-сър	700
Вун-заккър	18	Сагър-сър	800
Вун-дъххър	19	Тъгър-сър	900
Сиръм	20	Пин	1000

$1 - 1 = 1$

$2 - 2 = 4$

$2 - 3 = 6$

$2 - 4 = 8$

$2 - 5 = 10$

$2 - 6 = 12$

$2 - 7 = 14$

$2 - 8 = 16$

$2 - 9 = 18$

$3 - 3 = 9$

$3 - 4 = 12$

$3 - 5 = 15$

$3 - 6 = 18$

$3 - 7 = 21$

$3 - 8 = 24$

$3 - 9 = 27$

$4 - 4 = 16$

$4 - 5 = 20$

$4 - 6 = 24$

$4 - 7 = 28$

$4 - 8 = 32$

$4 - 9 = 36$

$5 - 5 = 25$

$5 - 6 = 30$

$5 - 7 = 35$

$5 - 8 = 40$

$5 - 9 = 45$

$6 - 6 = 36$

$6 - 7 = 42$

$6 - 8 = 48$

$6 - 9 = 54$

$7 - 7 = 49$

$7 - 8 = 56$

$7 - 9 = 63$

$8 - 8 = 64$

$8 - 9 = 72$

$9 - 9 = 81$

$10 - 10 = 100$

А Б В Г Д Е * Ж З И И

М Н О П Р С Т У Ф

Х Ц Ч Ш Щ Ъ Ы Ь

У У Ф Ф У У Ъ Ъ

а б в г д е * ж з и й

к л м н о п р с т т

т у у ф а а ш ш в в и.

* Такъ какъ рукописныхъ буквъ В и Б въ типографіи не имѣется, то онѣ здѣсь не помѣщаются.